

Радован Зоговић
СЕДАМ ПЈЕСАМА

НА НИШАВИ НИШУ

Михаилу Лалићу, за његову седамдесетогодишњицу

Узалуд ти твоја Нишава, то
благо, широко име, незауостављиво,
што дању тишином мами да се у дубину рони,
а ноћу ушикује тихо и уснављује,
и свакад га као благу облогу имаш.
Узалуд ти блага Нишава. Бодљикаве жице
на самом улазу у град, над високим, слијепим зидом,
у четири реда, сува и сива,
на гвозденом кољу, при врху савијеном унутра,
кљуном накљуњеном на неког доље,
некога нијеомог . . . Узалуд ти твоја Нишава:
она се, кроз ране од бодљи, из душе проспе
и, сушећи душу, пресуши.

Узалуд ти јабланови твоји, недостиживи,
к врху све скопчанији — да их у мисли
к висини ништа не смете. Залуд ти твоји
бостани с капљама росе на свакој маљи.
Залуд ти солитери твоји с безброј
винова-прозора, усправних, непросипљивих.
Узалуд! Најежене бодљикаве жице
на самом улазу у град, над високим нијемим зидом,
на гвозденом кољу, попречке савијеном унутра,
кљуновима накљуњеном на неког доље.
Узалуд ти јаблани твоји, прозори, роса жљебића и маља.
Јаблани, од бодљи, кожом стабала стрепе. То их
у мисли увис подгриза. Прерано жуте.
Роса се, вирје се прозора кроз ране од бодљи
проспе. Жива се душа суши.

*Узалуд ти име Нишава, вода Нишава,
јаблани недосежни, баште, роса жљебића и маља,
усправни вирови прозора, непросипљиви — ако
за нијемим зидом један једини човјек,
својеглав и невин, чами. А један —*

ја га знам — чами!

ОСВРТ

*Ја то о себи, ни кад бих да мало позлодобим,
не кажем. Не ни у инат књижевном ку-клукс-колу!
Не кажем ни кад бих да се Мајаковскоме уподобим,
не кажем ни као његовску хиперболу.*

*То да сам и ја, ја такав, у стиху, какав јесам,
кротећи себе, ступао на грло личној пјесми.
Не! Бол за другом (у мене убичин метак скреса)
и мој је бол, лични — у мени лично бјесни!*

*Јад од губитка, чак у сну тешком бридак
јад за бурским другом ког с леђа уби тмичник.
Јад душник стеже. Дах кида. Груди кида . . .
И тај јад, тај гњев мој да није мој и лични!*

*Солидарност смјелих — занос, још занос, срце буја,
мржња, презрење (Да, острашћено! Да, страст свјесна!),
стихови моји, чак они из којих цензура узе ујам,
о том су, личном. И да не буду личном пјесмом?!*

*И импулси други, и теме; чак сузе, чак од среће —
све што се збило, строфе су моје. Макар штуре.
Ја нисам ступао на грло свог стиха личним брећег.
А пригушивах ли себе — једино због цензуре.*

НЕКОМ КРИТИЧАРУ

*Он се то свети, он се свом ненавидношћу својом свети,
он празни, пуни и празни увозни тешки гасер,
прсмице среће сампети на једнога, самдесети —
он се то свети за пораз своје класе.*

Он се то свети за све Неретве, Руднике, Дрине, Гуче,
за онај завршни, незадрживи љетњи вихор.
За „гвоздене пукове“ у бјектству, за којима се с леђа суче,
из препуних се ранаца пртени суче Бихор.

Он памти: макар кô мазгар с буретом „Пари ваши!“
и ти си против био. И он узвраћа. Он то може.
Он је са оним што може перчина твога да се маши,
свети се оном ко му не може рећи: „Оше!“

Такав, дабогме, не виче: „Ја се то светим!“ Он не каже:
Ја знам шта газим и зашто. О дабогме!
Он само хрли да конзервативизам на свакој тачки буде сражен,
он само, не штедећи се, војује против догме.

Он се, чак преко међа, у љутом гњеву правда,
за овдје и тамо гњевно потрже мач из камза.
Бије се све жешићи. Чак му одњегована црна брада
срџбом на догме риђе пламса.

Не, мача он не одмара! Засад онога што је засад
на реду био — педаљ по педаљ, он чепа својој мети.
Своја, опростите догму, класа је и њему своја класа.
И он се мени свети за удесе њене. Он се свети!

МЛАДОСТ

Никад се, ничим младости своје не одреци —
нек си лично добро, нека се зло с горим стиче!
Нека је фанатик, нек јој премили бјеху леци,
не одреци се ничега њеног. Ничег!

Никад не пореци што у младости најзад прозре,
што — у младости — живот свој најзад избра.
Што млад у ставу доби, нек потом зре и дозре,
што млад завоље, воли док трепти једна фибра.

Младости вјеран остани. Заносу. Вишем себи.
Потреш ли њу — шта си ти тада? Шта си, реци!
Младост је сунце рано — у сунцу раном класје хљеби.
Младост је што извор потоку и ријеци.

Одбациш младост. И шта тад будеш? Фењер
у подне: тиња, а свјетлост мртва и све бљећа.
Поништиш младост. И шта ће тад над тобом да те пење?
Шта ћеш да сањаш? Чега ћеш да се сјећаш?

*Никад се, ничим младости своје не одреци,
шта буде с лозом ратосиља ли се своје ишце?
Нека је фанатик, нек јој премили бјеху леци,
не одреци се ничега њеног. Ничег!*

НЕ УМИРИ ПРИЈЕ НО УМРЕШ

*За ноћ се, цвијетом, изодје све у жупи!
И ја застадох. Ал' мало осјетих чак и мирис.
Тога се и бојах више но смрти: жив а тупиш. —
О не умири прије но умреш. Не умири!*

*Равнина, травом нараслом стишана. А у триви
ријека, прџава — по зеленоме плави ширит . . .
И то толико? Зелено и ширит? Само — плави?
О не умири прије но умреш. Не умири!*

*Збиља јаз. Дубок и брза. Звијезде са дна скида
и односи . . . Мјесећ се у виру грудом сири.
Ал' све то преплитко стижје из пуног очњег вида.
О не умири прије но умреш. Не умири!*

*И задњи прамен паперја под крило мајци бјежи.
А ја? Да ли бар, чучнувши, вабнух: бири?
Да ли се на све те жуће прамичке и разњежих? —
Не, не умири прије но умреш. Не умири!*

*На грани од облака, из саме гране, град израста.
Ја гледам заглядан: све виши и све шири.
А даље, дубље од слике: „нараста пласт из пласта“? —
Не, не умири прије но умреш. Не умири!*

СУТОНСКИ ШТИМУНГ

*Срце све оном одслеком бруји у сваком влакну и капи
као у шкољци море кога већ нема отуд,
и шкољка, сува и празна, отвором за њим вапи.*

*Срце моје и шкољка од оне одслеке хује,
и пошто је нестало, чини се: у праживоту,
и ње, и мора, и задње водене струје.*

*О срце сјећањем на ону одслеку бруји. Чини се:
њом је брујало свакад. Она има датумску когу,
насред гребена без краја, почетка и репризе.*

*У срцу све она одслека бруји. А шта ми каже
брујање њено — из увале у прекобрћу плотун
непроницљив, непрестан, ублажен, недогашен.*

*Словоје одслеке осјећам. Али шта кажу души?
Јечи неумучна као Рачића капела у своду!
Одслека она, шумећи и шкољци, полако гуши.*

КОРЕНИКА

*„Како лепо пред јесен миришу кујне!
... ко има на земљи и у кеси,
у подрумима, на таванима, у кацама...“
„Књижевне новине“, 7/IV 83.*

*Заборависмо сеоске кујне, које миришу тако лепо!
Кујне гдје се „лук сецка“, и лук се пржи,
гдје се бабуре пеку, и мачка вас мази репом,
гдје се нож о нож оштри, гдје нож од ножа бива бржи,
гдје цибре миришу и циједи се грозђе,
куд сам бог, као намјерник-шепо,
богатством дома намамљен, на конак дође.*

*Заборависмо радост казана ракијских, клања
вепрова, радост вепровских кључалих бања,
радост разуђивања, саламурисања, звекетања,
радост од једрог газдаричиног лица које се купа
од суза над сјецканим луком, газдински понос
што с гибанице у руци, надомак крупних зуба,
масло низ лакат цури. О гозбовање оно!
О „радост удисања“! Радост кркања и хркања!*

*Бићу се вратимо своје! Прелива ли се у газда,
то се прелива свима, то се прелива све шире,
од овога ће и сирوماху залогај бити мастан.
Ко год газди притече — студен, у прсте пире —
жене у пећи трпају дрва, чајеве сваком
кувају, облоге привију, износе, шарану маком,
погачу, крушке из водњике, ракије, пун добош
буклијски износе; закољу, перушају кокош.*

*Бићу се вратимо своје! Не запустимо стару
срчику и корјенику националну. Шаку шаџи!
Вратимо се оном ко „има на земљи“, у бућелару,
„на таванима, у подрумима, у кошу“ и у каџи.
Вратимо се бићу прадједову, дједову и ћаћину,
вратимо се
Черчиловоме „српскоме домаћину“!*